

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนมีหน้าที่หลักให้ประชาชนต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยจัดการศึกษาออกเป็น 3 ประเภท คือ การให้ความรู้พื้นฐาน การให้ทักษะและวิชาชีพ และการให้บริการข่าวสารข้อมูล สำหรับการให้ความรู้พื้นฐาน กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดการศึกษาหลายรูปแบบ เช่น โครงการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานมุ่งให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้ และการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536 : 11-12)

ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดหลักสูตรออกเป็น 3 ระดับ คือ หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งนักศึกษาสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ ความถนัดและความต้องการของตนเองได้ทั้ง 3 วิธี ได้แก่ วิธีเรียนแบบชั้นเรียน วิธีเรียนทางไกล วิธีเรียนด้วยตนเอง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536 : บทนำ)

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญได้มีการปรับปรุงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ได้มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการมาตลอด ดังนั้น การจัดการศึกษานอกโรงเรียนในลักษณะหลัก ๆ ก็ไม่พ้น 3 กลุ่มดังต่อไปนี้ คือ การศึกษาพื้นฐาน การบริการข่าวสารข้อมูล การพัฒนาทักษะด้านอาชีพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยใช้หลักสูตรแกนกลางแทนหลักสูตรเดิมที่ใช้มาแล้ว คือ หลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา ได้พัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการดำเนินชีวิต สารการเรียนรู้ที่จัดให้จึงพัฒนาให้เหมาะสมกับวัยเพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที ดังนั้นวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในแต่ละระดับการศึกษาประกอบด้วย กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านเวลาเรียนปีการศึกษาหนึ่งแบ่งออกเป็น 2 ภาคเรียน ภาคเรียนละประมาณ 20 สัปดาห์ ใช้เวลาเรียนตลอดหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษาไม่น้อยกว่า 4 ภาคเรียน ยกเว้นกรณีผู้เรียนผ่านการประเมินความรู้และประสบการณ์หรือเทียบโอน

ผลการเรียนสามารถจบหลักสูตรก่อน 4 ภาคเรียนได้ ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้จบการศึกษามีศักดิ์และสิทธิ์เช่นเดียวกับผู้เรียนในชั้นเรียนทุกประการ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, ม.ป.ป. : 11)

ในปัจจุบันวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนมีการปรับเปลี่ยนไป เช่น ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนได้มีการจัดรูปแบบการเรียนรู้ออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การจัดการศึกษาทางไกลและการจัดการศึกษาโดยพบกลุ่ม ซึ่งวิธีการเรียนรู้ทั้งสองวิธีนี้จะมีความแตกต่างกันด้านกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เช่น การจัดการศึกษาวิธีการเรียนทางไกลเป็นวิธีการที่ผู้เรียนไม่มีเวลาเข้าชั้นเรียนได้ทุกวัน นักศึกษาต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น จากชุดวิชาตำราเอกสาร ฝักรายการวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และนักศึกษาต้องทำกิจกรรมต่างๆ ตามกฎเกณฑ์ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนวางไว้ ถ้านักศึกษามีปัญหาการเรียนรู้อาจสามารถนำปัญหานั้นมาปรึกษาขอคำแนะนำจากครูประจำกลุ่มได้ในวันพบกลุ่มที่ได้กำหนดไว้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2534 :10) ซึ่งวิธีเรียนดังกล่าวนี้ทำให้ผลการเรียน ของนักศึกษาด้วยประสิทธิภาพผลการเรียนไม่ดีเท่าที่ควรเพราะกระบวนการเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง ครูประจำกลุ่มไม่สามารถติดตามผลการเรียนได้ทุกระยะ โดยเฉพาะด้านกระบวนการทักษะ การทำงานในการมอบหมายงานให้รับผิดชอบ เช่น การทำโครงการหรือการทำแฟ้มสะสมผลงานไม่สามารถวัดได้ทุกระยะในกระบวนการทำงาน ส่วนทักษะด้านความรู้จะวัดได้ก็ต่อเมื่อมีการสอบระหว่างเรียนมีคะแนนเก็บสะสมและวัดผลตอนปลายภาคเรียน วิธีเรียนนี้จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

การจัดการศึกษาอีกวิธีหนึ่งคือการพบกลุ่มเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก การพบกลุ่มเพื่อนำสิ่งที่ได้ไปศึกษาค้นคว้ามาเสนอ อภิปรายและสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน การพบกลุ่มแบบนี้เป็นการพบกลุ่มแบบใหม่ ตลอดภาคเรียนมีกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรมที่ครูจะต้องดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการพบกลุ่ม มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย มีการทำโครงการ สอนเสริมและการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) ในการพบกลุ่มนั้น ครูจะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นด้านกระบวนการให้นักศึกษาสร้างความรู้ความคิดด้วยตัวเอง โดยใช้เวลาพบกลุ่ม 3 ชั่วโมงในหนึ่งสัปดาห์ เพื่อให้ นักศึกษาได้ทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ให้นักศึกษานำเสนอผลจากการศึกษาค้นคว้าจากกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง และหรือโครงการ ซึ่งได้รับมอบหมายหรือวางแผนการเรียนรู้กับครูศูนย์การเรียนชุมชน (ศรช.) ไว้ล่วงหน้า

2. ทดสอบความรู้ความเข้าใจสาระเนื้อหา โดยครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) และสถานศึกษา (ศบอ.) เป็นผู้จัดทำข้อสอบย่อยในลักษณะถาม – ตอบ (QUIZ) ให้นักศึกษาตอบคำถามเป็นข้อเขียนสั้น ๆ ซึ่งสรุปความคิดรวบยอดที่เป็นความรู้ความเข้าใจของตัวนักศึกษาเอง
3. จัดการเรียนการสอนในเนื้อหาสาระใหม่ ซึ่งร่วมกันวางแผนไว้ล่วงหน้าหรือเนื้อหาสาระที่จำเป็น ซึ่งนักศึกษายังไม่เข้าใจและต้องการจะเรียนรู้เพิ่มเติม
4. ฝึกกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากกลุ่ม โดยครู ศรช. เป็นผู้จัดการกระตุ้นและเสริมความรู้ให้
5. วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง (กรต.) โดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, ม.ป.ป. : 20)

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการพบกลุ่มนั้นนักศึกษาจะต้องมาพบกลุ่มทุกสัปดาห์ ครูสามารถติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกระยะในงานที่ครูมอบหมายให้ว่ามีความก้าวหน้าในการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด และสามารถนำปัญหาต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นจากการทำโครงการ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากงานที่ครูมอบหมายให้ การมีส่วนร่วมในการอภิปรายจากการนำเสนอจากกลุ่ม จากการทดสอบย่อย โดยมีการวัดและประเมินผลทุกระยะตลอดภาคเรียนนั้น ๆ

ดังนั้นหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดวิชาภูมิศาสตร์ไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ซึ่งเป็นหมวดวิชาที่นักศึกษานอกโรงเรียนจะต้องลงทะเบียนเรียนทุกระดับ เนื่องจากวิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตมนุษย์ เป็นวิชาที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และเป็นวิชาที่ใช้วิธีการวิทยาศาสตร์สร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงในแนวความคิดกับหลักสำคัญและข้อสรุป (Generalization) การสอนต้องย้าให้เด็กคิดเป็น สามารถสรุปผล ประมวลเนื้อเรื่องที่ สำคัญได้ มีหลักและแนวความคิดเป็นของตนเอง การศึกษาภูมิศาสตร์จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้ ในการสอนวิชาภูมิศาสตร์นั้น ไรซ์ (Rise, Marian, 1966 : 266) กล่าวว่าครูควรฝึกฝนให้นักเรียนเข้าใจว่า

1. ภูมิศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์แห่งการสังเกต นักเรียนสามารถที่จะแยกแยะได้ว่าสิ่งใด เป็นสิ่งผิดปกติหรือสิ่งใดเป็นข้อยกเว้น หรือสิ่งใดเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีความแปลกประหลาดมหัศจรรย์
2. ขณะที่นักเรียนได้สังเกตจะได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากการสังเกต ทำให้เป็นการเพิ่มพูนความรู้ได้มากยิ่งขึ้นโดยที่ตนเองไม่รู้สีกตัว

3. เมื่อนักเรียนรู้อะไรต่าง ๆ มากขึ้นเป็นแรงกระตุ้นทำให้เกิดการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์
ยิ่งขึ้น

4. ให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาให้เหมาะสมกับเวลาที่ใช้ในการเรียนหาความสัมพันธ์กับสิ่งที่
อยู่ใกล้ ๆ ตัวและค่อย ๆ ขยายออกไปยังสิ่งที่ไกลตัว

ดังนั้น วิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งที่มีขอบข่ายกว้างขวาง และตั้งความมุ่งหมายเอาไว้
อย่างกว้างขวาง การที่จะให้การเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์บรรลุจุดมุ่งหมายจะต้องสอนให้
นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับ แมค เกชชี (Mc keachie, 1967 : 1133)
กล่าวว่า วิธีการเรียนนี้จะทำให้ผลการเรียนสูงแล้ว ยังให้คุณค่าทางสังคมและอารมณ์แก่ผู้เรียน
อีกด้วย

ปัจจุบันวิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่สำคัญมากวิชาหนึ่ง เป็นวิชาที่ให้ประโยชน์ในการ
ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชากรโลก ทำให้มนุษย์รู้จักรักชาติ รู้หน้าที่พลเมืองที่ดี และรู้
ข้อเท็จจริงสำคัญต่าง ๆ ของประชากรอื่น ๆ ดังนั้น วิชาภูมิศาสตร์จึงจัดไว้ในหลักสูตรการศึกษา
มานาน ประเทศต่าง ๆ ได้มีการแก้ไขระบบการศึกษาแผนใหม่เพื่อจะส่งเสริมการเรียนภูมิศาสตร์
(สวาท เสนาณรงค์, 2510 : 2 อ้างใน ยูเนสโก) สำหรับวิชาภูมิศาสตร์ พบว่า การเรียนการสอนมี
ปัญหาหลายประการ จากการศึกษาวิจัยของ จรุงญ์ คุณมี (2513 : 78-80) พบว่า มีปัญหาคือ

1. ด้านนักเรียน นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ทางภูมิศาสตร์แตกต่างกันมากเกินไป มี
พื้นฐานความรู้ทางภูมิศาสตร์ต่ำ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนที่ไม่ดีพอ วิชานี้ไม่มี
ความสำคัญต่อการสอบเข้าเรียนต่อในระดับสูง และการประกอบอาชีพ

2. ด้านหลักสูตร หลักสูตรมีความคลุมเครือเกินไป

3. ด้านตำราเรียนและอุปกรณ์การสอน หนังสืออ่านประกอบการวิชานี้มีน้อยมาก ขาดขาดห้อง
สังคมศึกษาตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ตำราเรียนมีคำอธิบายน้อยเกินไป ไม่มีแบบฝึกหัด คำถาม
ประจำบท หัวข้ออภิปราย และข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม

4. ด้านครูผู้สอน ครูไม่มีความถนัดในการสอนวิชานี้ ความรู้ก็ไม่กว้างขวางพอ ครูไม่
มีความชำนาญในการสอนวิชานี้ ขาดการติดต่อกับผู้ปกครองและชุมชน

5. ด้านผู้บริหารโรงเรียน ไม่ให้กำลังใจบำรุงขวัญครูสอนวิชานี้เท่าครูสอนวิชาอื่น ไม่
ติดตามผลการเรียนการสอนวิชานี้เท่าที่ควร งบประมาณซื้ออุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอต่อความ
ต้องการ

วิโรจน์ อังกสิทธิ์ (2516 : 29) มีความเห็นว่า ปัญหาที่สำคัญของการเรียนการสอนใน
วิชาภูมิศาสตร์ คือ เรื่องของวิชาการสอนไม่สัมพันธ์กับวิชาอื่น มุ่งสอนให้จำแต่เพียงอย่างเดียว
ไม่สอนให้เกิดความเข้าใจ ทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ฟิงใจ

ลินทวานนท์ (2519 : 8) กล่าวว่า ครูส่วนมากเน้นการสอนแบบบรรยาย และให้ท่องจำเนื้อหาส่วนใหญ่ ขาดวิธีการที่จะให้ผู้เรียนรู้จักวิถีของการเรียนรู้ให้ค้นพบความสามารถของตนเอง ให้คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาได้

ในการสอนวิชาภูมิศาสตร์ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นวิชาที่ไม่น่าสนใจ ต้องใช้ความจำเพียงอย่างเดียว นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้น้อย เมื่อมีการมอบหมายงานให้ทำการค้นคว้า และทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการทำงานกลุ่ม ขาดความรับผิดชอบในการแสวงหาความรู้ ขาดการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยเห็นว่าเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ประเทศไทยมีความสำคัญ ผู้เรียนควรจะได้เรียนเรื่องนี้ให้เฉพาะเจาะจงไป ผู้เรียนจะได้มีความรู้เกี่ยวกับประเทศของตนเองมากขึ้น และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในด้านเกษตรกรรม และการพัฒนาท้องถิ่นอีกด้วย จะเห็นว่าเนื้อหาภูมิศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งเพื่อนำข้อมูลที่นำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2518 : 25) กล่าวว่า วิธีการสอนวิชานี้ควรให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง เรียนร่วมกับคนอื่น ๆ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่สำคัญ ซึ่งเด็กไทยควรจะมีคือ การรู้จักและกล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง รู้จักร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจวิธีสอนแบบโครงการกับวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักศึกษาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ว่าวิธีสอน 2 วิธี จะทำให้นักศึกษามีผลการเรียนรู้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมด้านทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม ความรับผิดชอบร่วมกับผู้อื่นและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนวิธีสอนแบบโครงการกับแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองสูงขึ้นและแตกต่างกันเพียงใด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยวิธีสอนแบบโครงการกับวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทย ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยวิธีสอนแบบโครงการกับวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทย ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

3. เพื่อวัดระดับความพึงพอใจต่อวิธีสอนแบบโครงงานกับวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทย ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าวิธีสอนแบบโครงงานกับวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง วิธีสอนใดจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากันและนักศึกษามีความพึงพอใจต่อวิธีสอนแบบใด เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม (หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน) ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะกระบวนการทำงาน ความรับผิดชอบในการแสวงหาความรู้และการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งลงทะเบียนเรียน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักศึกษจำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา จำนวน 60 คน หลังจากนั้นนำคะแนนสอบปลายภาค ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 วิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มาเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย แบ่งกลุ่มนักศึกษออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน ซึ่งมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ใช้คะแนนสอบปลายภาค วิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548
2. จัดลำดับคะแนนของนักศึกษามาเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย จัดแบ่งนักศึกษาเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 โดยสลับคะแนนไปเรื่อย ๆ ตามลำดับคะแนนจน

หมด ได้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน เท่า ๆ กัน เพื่อไม่ให้เกิดความแตกต่างในด้านพื้นฐานความรู้

3. จับสลากกลุ่มกำหนดวิธีสอนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบโครงการกับที่เรียนโดยวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มทดลองที่ 1 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบโครงการ

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มทดลองที่ 2 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ วิธีสอนโดยแบ่งเป็น 2 วิธี ดังนี้

- วิธีสอนแบบโครงการ
- วิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ตัวแปรตาม ได้แก่

- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิศาสตร์ประเทศไทย
- ความพึงพอใจต่อวิธีสอนแบบโครงการกับวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การทดลองในครั้งนี้ ทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ใช้เวลาในการทดลองวันละ 3 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ใช้เวลาเรียนทั้งหมด 36 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยทำการสอนด้วยตนเองกับนักศึกษากลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื้อหามี 3 เรื่อง ได้แก่

- เรื่องลักษณะทางกายภาพของประเทศไทยและการดำเนินชีวิต
- เรื่องความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแผนที่
- เรื่องการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเทคโนโลยีค้นหาและนำเสนอข้อมูล

ประเทศไทยในรูปกราฟิก ไดอะแกรม แผนที่ รูปภาพ ตาราง ฯลฯ

ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

แผนการสอน ผู้วิจัยสร้างแผนการสอน จำนวน 3 แผน ดังนี้

- แผนการสอนที่ 1 เรื่องลักษณะทางกายภาพของประเทศไทยและการดำเนินชีวิต จำนวน 6 คาบ
- แผนการสอนที่ 2 เรื่องความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแผนที่ จำนวน 6 คาบ
- แผนการสอนที่ 3 เรื่องการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเทคโนโลยี ค้นหาและนำเสนอข้อมูลประเทศไทยในรูปแบบกราฟิก ไดอะแกรม แผนที่ รูปภาพ ตาราง ฯลฯ จำนวน 6 คาบ

ดังนั้นผู้วิจัยได้นำแผนการสอนดังกล่าวนี้ใช้ทดลองสอนกับกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม โดยในกลุ่มทดลองที่ 1 เรียนโดยวิธีสอนแบบโครงงาน กลุ่มทดลองที่ 2 เรียนโดยวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยใช้เนื้อหาเดียวกันและระยะเวลาเท่ากันในการสอนครั้งนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้วิธีสอนแบบโครงงานกับวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทย ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรอบแนวคิดในการวิจัยสรุปได้ดังแผนภูมิดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาที่เรียนโดยวิธีสอนแบบโครงการกับวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักศึกษาที่เรียนโดยวิธีสอนแบบโครงการกับวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมีระดับความพึงพอใจผ่านเกณฑ์ในระดับมาก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากทดลองสอนด้วยวิธีสอนแบบโครงการกับวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทย
2. **การสอนแบบโครงการ (Project – based Learning)** หมายถึง วิธีการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริง ใช้กระบวนการแสวงหาความรู้หรือค้นหาคำตอบในสิ่งที่ผู้เรียนอยากรู้หรือสงสัยจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดเองวางแผนการทำงานเอง ลงมือปฏิบัติโครงการด้วยตนเอง นำเสนอโครงการและร่วมกำหนด

แนวทางวัดผลร่วมกัน โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือชี้แนะแนวทางในการทำงานร่วมกัน แก้ปัญหาในการทำโครงการที่ผู้เรียนนำมาปรึกษา

โครงการ หมายถึง โครงการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน) ประเภทการสำรวจรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ (1) กำหนดปัญหาที่อยากรู้ ต้องกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความสงสัยใฝ่รู้ คิด และเลือกหัวข้อเรื่องที่จะทำโครงการ โดยทั่วไปจะได้ศึกษาจากปัญหาคำถาม ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของนักศึกษาเอง โดยต้องคำนึงถึงความรู้ ความเหมาะสมของเรื่อง เวลา และแหล่งข้อมูลที่มี (2) ตั้งสมมติฐาน คือ การคาดเดาคำตอบของปัญหานั้นไว้ล่วงหน้าบนพื้นฐานความน่าจะเป็น ดังนั้น การวางแผนในการทำโครงการอย่างละเอียดป้องกันความผิดพลาด จึงควรศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการขอคำปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการสำรวจวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ด้วย จะช่วยให้นักศึกษาได้แนวคิดที่จะกำหนดขอบเขตของเรื่องที่จะศึกษาค้นคว้า นักศึกษาจะสามารถออกแบบวางแผนการทำโครงการได้ (3) รวบรวมข้อมูล เป็นขั้นเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตั้งคำถาม การสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต เพื่อจะได้ข้อมูลที่ต้องการเพื่อนำข้อมูลนั้นมาจัดทำเค้าโครงย่อของโครงการเพื่อแสดงแนวคิด แผนงาน และขั้นตอนของการทำโครงการนั้น ๆ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา (4) วิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดเรียบเรียงหมวดหมู่ได้เป็นระบบเพื่อนำข้อมูลนั้นมาอธิบายเพื่อง่ายต่อการเข้าใจ ดังนั้นจึงลงมือทำโครงการ ในขั้นนี้นักศึกษาลงมือปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในเค้าโครงย่อ (5) สรุปผล อภิปราย เป็นการเขียนรายงาน เป็นการสื่อความหมายเพื่อให้คนอื่น ๆ ได้เข้าใจถึงแนวความคิด วิธีการดำเนินการค้นคว้าข้อมูล ผลที่ได้ตลอดจนข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เช่น นิทรรศการ โดยมีการอธิบายหรือรายงานปากเปล่าเพื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้และเข้าใจผลงานนั้น

3. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self – directed Learning) หมายถึง การเรียนโดยผู้ศึกษาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นรายบุคคล แสวงหาความรู้จากสื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วยตนเองตามลำพัง โดยครูเป็นผู้ให้ใบงานให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (1) การกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา ผู้เรียนต้องรู้จักการเลือกหัวข้อ กำหนดขอบข่ายรายละเอียดของหัวข้อ (2) การหาแหล่งความรู้ ผู้เรียนต้องตัดสินใจหาข้อมูลจากแหล่งใดจึงจะเหมาะสม (3) การได้มาซึ่งความรู้ ผู้เรียนต้องเรียนรู้วิธีการค้นพบข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่ต้องการด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด จากอินเทอร์เน็ต ข้อมูลจากสถานการณ์จริง (4) การใช้ข้อมูลความรู้ เมื่อได้ข้อมูลแล้วผู้เรียนต้องอ่านและวิเคราะห์เพื่อเลือกข้อมูลที่ต้องการเป็นจริงและเชื่อถือได้ตรงตามหัวข้อที่ผู้เรียนต้องการศึกษาในขอบข่ายที่กำหนดไว้ (5) การเปรียบเทียบข้อมูลและเสนอความคิดเห็นของตนเอง เมื่อผู้เรียนได้ข้อมูลมาแล้ว ให้คิดวิเคราะห์และเสนอความคิดเห็นของตนเองต่อข้อมูลนั้น

(6) การนำเสนอข้อมูล ผู้เรียนอาจนำเสนอข้อมูลที่ค้นคว้าด้วยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับข้อมูล และความถนัดของตนเอง เช่น รูปภาพ แผนผัง แผนภูมิ การบรรยาย บทบาทสมมติ ละคร การใช้ไอศกรีมประกอบในการนำเสนอ (7) การประเมินผลหลังจากการเสนอผลงานแล้ว ผู้เรียนควรคิดทบทวนการทำงานของตนเพื่อประเมินจุดดี จุดด้อย และนำผลการประเมินมาปรับปรุงหรือพัฒนางานของตนต่อไป

4. ภูมิศาสตร์ประเทศไทย หมายถึง หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชนในหลักสูตร ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื้อหาสาระการเรียนรู้ในสาระที่ 5 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภูมิศาสตร์กายภาพของประเทศไทย เนื้อหามี 3 เรื่อง ได้แก่ เนื้อหาทั้ง 3 เรื่องนี้นำมาใช้สอน โดยวิธีสอนแบบ โครงงานประเภทการสำรวจรวบรวมข้อมูลกับการสอนแบบ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

5. ความพึงพอใจต่อวิธีสอนแบบโครงงานกับวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อวิธีสอนทั้ง 2 แบบ ซึ่งวัดได้จากคะแนน การตอบแบบวัดความพึงพอใจต่อวิธีสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยวิธีการเรียนการสอนแบบโครงงาน กับวิธีการเรียนการสอนแบบค้นคว้าด้วยตนเอง และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับมากคือ ร้อยละ 70

6. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ลงทะเบียนเรียนภาคเรียน ที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา